

Gårdene i kretsen

I år 1000 var det fire gårder på Billingstad: Billingstad. Groset. Stokker og Åstad. 6000 år tidligere var det bare ei lita øy – Biljan – som dukket opp av havet der Tømte ligger. Det var et oppkomme på øya. Kanskje denne øya var lett å finne for fangstfolk som kom med båt? Kanskje øya var et godt utgangspunkt for jakt og fiske?

Foto: Akvarell av Otto Valstad, avbildet i *Asker: Bidrag til bygdens gaardshistorie* av Halvard Torgersen

Billingstad, gnr 38, fikk navnet etter øya Biljan. Navnet har gjennom tidene endret seg mange ganger: Bilgjarn – Biljarn – Biljan – Billianstadir – Biliamstadum - Billingstad. Forskere har hatt flere tolkninger av navnet: «Billing» er et ord for tvilling, «Bilian» kan være et mansnavn, »Billjarn» kan være et urnorsk navn for både pilespiss og plogjern – kanskje sjømerke?

Billingstad var i historisk tid en av de fineste gårdene i bygda. Det har vært bosetning her fra tidlig jernalder. En del av en steinøks er funnet på gården. Den forgylte bronseålen fra ca. år 700 er funnet på gårdens grunn. Etter Svartedauden på 1300-tallet ble de fleste gårdene i området liggende øde. Bare på Billingstad og Åstad levde det folk. Kirken kjøpte opp gårder overalt. Både Åstad og Billingstad var i mange år eid av kirken. Så kom adelen fra Danmark. De kjøpte gårder fra kirken, og Billingstad og Åstad kom under Rosenkrantzene på Nesøygodset. På 1600-tallet var Billingstad en av Askers største kalkprodusenter. Reverudfeltet hadde et av Askers rikeste kalkforekomster. I året 1600 til 1601 leverte Billingstad 63 tonn kalk til Akershus festning. Det var stor produksjon i mange år. Kalken ble skipet ut i Slependrenna. Senere har Billingstad vært i samme slekt i nesten tre hundre år. På 1700-tallet var gården i to perioder lensmannsgård og tingsted.

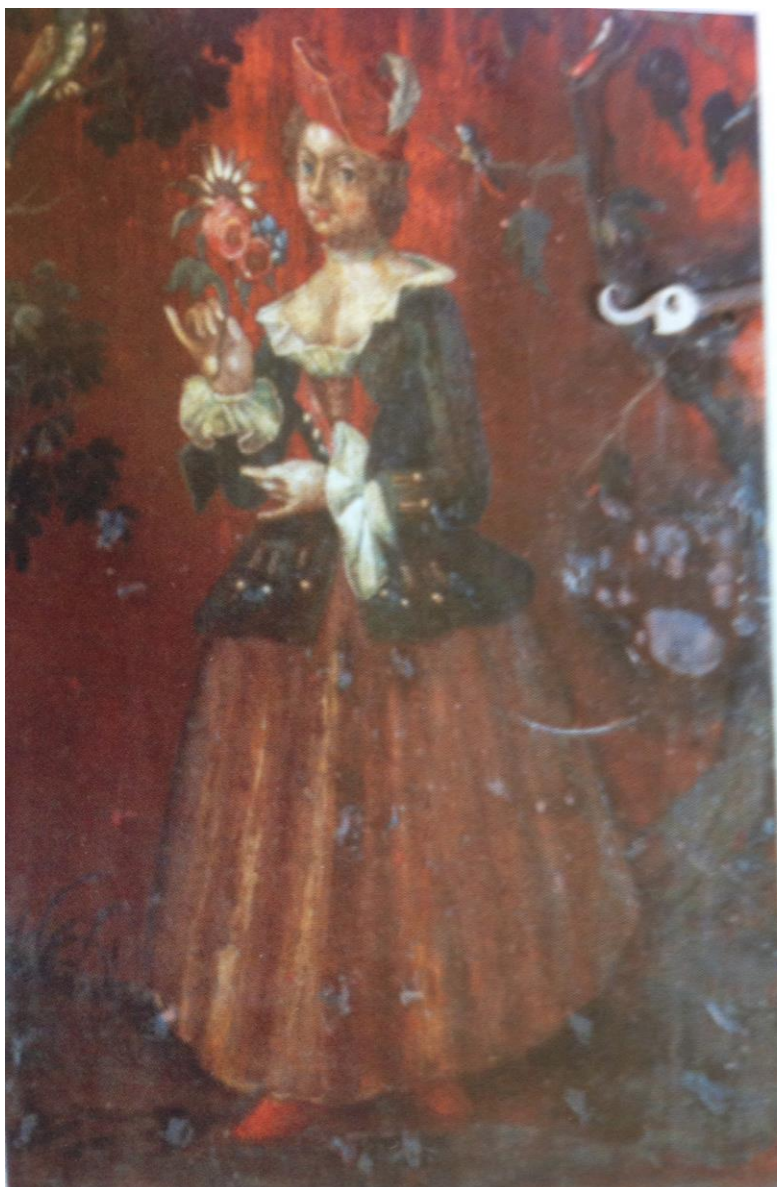

Foto: «Sommerdøra» av Per Odnnes avbildet i *Fra hav til hager: Billingstads historie* av Olaf Gundersrud

Hovedbygningen hadde en stor festsal med fire dører dekorert av bygdekunstneren Peter Aadnes – en dør for hver årstid. «Sommerdøra» fra 1771 tas vare på av Asker museum. Omgangsskolen hadde faste opphold på Billingstad. Det finnes livaktige skildringer av en skoledag i stua på gården. Dragonregimentet som var plassert på Stokker, hadde ekserserplass der Dragonveien og Husarveien ligger. Bonden på Billingstad var i sine yngre dager trompeter i dragonregimentet. Fengselet var også en tid plassert i et hus på gården. Fengselet er fredet, og er den eneste rest av gårdens hus som står igjen i vår tid.

Billingsstadstua. Foto: Eldfrid Hovden

Billingsstadstua fra 1600-tallet ble av Otto Valstad flyttet til Asker Museum. I 1852 ble gården delt i fire: Billingsstad, Nordengen, Reverud og Tømte. Bonden hadde fem døtre og fire sønner – sønnene fikk hver sin gård, døtrene fikk hver sin husmannsplass. Det er bygd en rekke boliger på eiendommen, eneboliger, rekkehus og leiligheter.

Groset, gnr. 36 har trolig navnet etter kvinnenavnet Gro, og ligger oppe i skogen ovenfor Billingsstad. Grosetskogen strekker seg nesten helt til toppen av Skaugumåsen. Gården ble visstnok ryddet i katolsk tid. Den har i perioder tilhørt både kirken, Nesøygodset og Bærums verk. Den første selvstendige eier var lagrettsmann og kirkeverge Engebret Joensen Groset (1655-1734). Han delte gården mellom sine to sønner. Ved gården ligger det en plass som ble kalt «Bondelegeret». Sagnet sier at folk tydde opp dit i ufredstider. En tursti til Skaugumåsen går over Grosets grunn. Det har muligens vært en bygdeborg på Grosetkollen.

Grosetkollen sportskafé. Prospektkort: Benkow Stabekk.

I moderne tid har det vært en sportskafé her. Den brant ned, og er ikke bygd opp igjen.

Stokker (gnr. 37) (tidligere Stokkar – flertall av stakk) er sannsynligvis ryddet samtidig med nabogården Staver – og tidligere enn Groset. Det er gamle gravhauger på eiendommen. Gården var i lenge eid av Lier prestegjeld, og drevet som leilendingsgods av slekten Stokker. I 1791 ble gården overtatt av forsvaret og gjort til kompanisjefsgård. Askers første ordfører,

Foto: Stokker gård, avbildet i *Asker: Bidrag til bygdens gaardshistorie* av Halvard Torgersen

Kaptein Jacob Gløersen bodde der omkring 1837 - og senere en rekke offiserer mens jorden var forpaktet bort. Gården ble nedlagt som sjefsgård og solgt i 1882. I tiden etter hadde

gården flere eiere, inntil landbrukskandidat Ingolf Eie fra Rogaland kjøpte den i 1931. Han utviklet gården til et mønsterbruk, og ble også ordfører i Asker. På gården har det vært stor aktivitet: Knottfabrikk (under krigen) , kassefabrikk, stort fjøs, sauedrift, stort hønsehus, salg av hønsegjødsel, sagbruk, kvern, badehus i Stokkerelva for Asker Seminar. Før krigen kjørte Eie med hest rundt i Asker og Bærum, og solgte melk i spann. Otto Valstad skrev en fortelling om griseslaktning på Stokkerlåven. På Ormerud - en av de fire husmannsplassene - vokste Thorvald Olsen opp. Han levde fra 1849 til 1900, kom som 18-åring inn på Asker seminar og ble kjent som «lærer Olsen fra Norge». Han fikk borgerdådsmedaljen for sitt arbeid. På Stokkerbråten hadde Televerket en tid feriehem for telefondamer.

Åstad gnr. 35 ligger på en ås, men navnet kommer visstnok fra navnet Odd. Åstad har vært kirkegods under navnet Oddstadir, senere Odsta. På gården er det funnet et jernsverd og en stor bronsering. Det har sannsynligvis vært bosetning på gården siden jernalderen. I Åstadskogen ligger en tydelig hulvei som var den gamle ferdseisveien fra Lier via Skaugum i retning Tanum. Åstad var i en periode en del av Nesøygodset under Rosenkrantzene. Gården ble frikjøpt i 1726 av selveiende bonde, og har senere hatt flere eiere. Det har vært både sag og mølle i Stokkerelva på Åstads grunn, og isproduksjon i dammen.

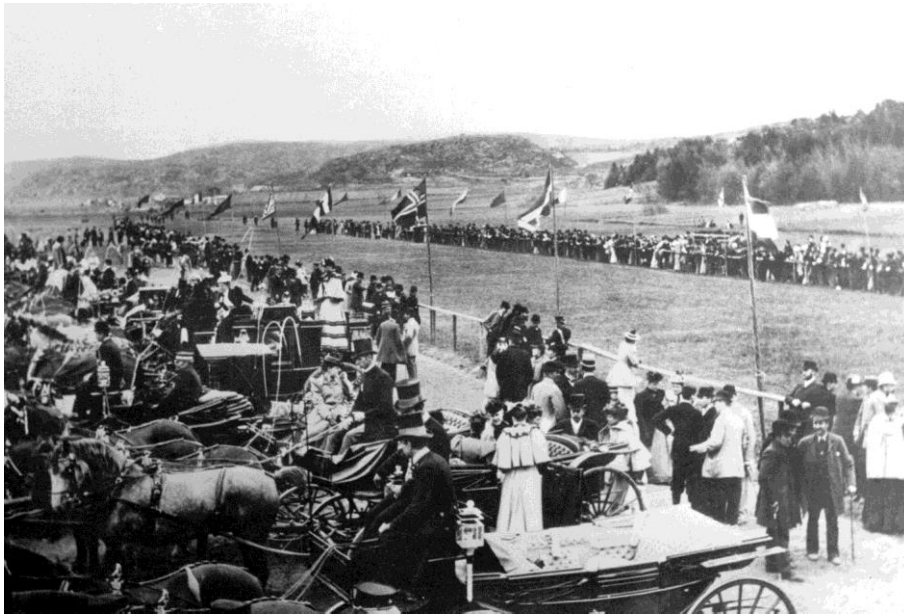

Åstaddammen ca. 1912. Foto: Asker bibliotek

I 1891 kjøpte skolestyrer Thorvald Prebensen gården. Han skapte et stort parkanlegg, anla stier med broer og rekkverk, benker og trapper ved Stokkerelva. Han demmet opp Åstaddammen, bygde badehus og brygge og fikk ryddet stier. Parkens glansperiode var i den tiden Prebensen bodde på Åstad: 1891 – 1935. Men helt fram til 1960-årene ble dammen brukt til skøytebane om vinteren og til bading og fiske om sommeren av folk fra Billingstad og Hvalstad. I 1982 ble området og dammen fredet som naturreservat. Her er en frodig og rik vegetasjon, av både trær og planter. Turstiene benyttes av folk på Billingstad – og av

Billingsstad skole, som ligger på Åstads grunn. Gårdens siste eier, Reidar von Koss, testamenterte gården til Redningsselskapet og partiet Høyre, med en halvpart hver. Asker kommune har senere overtatt gården. Eieren av Berger gård har etter avtale drevet jorda og holdt husene i hevd. I senere år er det bygd store boligblokker på Åstadyggen.

Nedre Berger gnr. 32, bnr. 6 . Bonden på øvre Berger kjøpte i 1783 gården Lahaugen og området «Hvidsten og Slæbengene» fram til sjøen på Slependen fra Kammerråd Strømbo på Kjørbo. «Gamlebergern» kjøpte også grunn på øvre Billingsstad. Folk var redd han, de trodde han hadde «Svarteboka», og at han kunne trylle. I 1836 ble Berger delt. Nedre Berger ble i 1870 solgt til lærer Thorvald Olsen – «Olsen fra Norge».

Travbanen på Slependen ca. 1886. Foto: Asker bibliotek

Området nærmest sjøen ble samme år kjøpt av grosserer Lunde fra Oslo. Han bygde seg en villa ved sjøen, anla en park – og laget en travbane på nåværende Billingsstadsletta. Om sommeren ble travbanen også brukt til velodrom for datidens sykler/velosipeder. I 1903 (i Halvard Torgersens tid) kom den vestlige del av Billingsstadsletta igjen inn under Berger. Senere har det vært ustoppelige endringer i området. Drammensveien kom over Billingsstadsletta for å erstatte den gamle kongeveien, nå Nesbruveien. Etter krigen ble det bygd mange eneboliger på Billingsstadsletta og Hvidsten/Askengen. Nesbru videregående skole, Statens biltilsyn og Norges Birøkerlags dronningstasjon ligger på Nedre Bergers grunn. Næringslivet har etter hvert overtatt størstedelen av eiendommen. De siste år er det satt opp store boligblokker i Inga Falsen Gjerdrums vei og på Billingsstadsletta.. Kommunen har vidtgående planer for videre boligbygging, delvis ved å overta eiendommer fra næringslivet.

Berger gnr. 32 er ikke blant de nærmeste gårdene til Billingsstad skole. Men Berger er den gården som har betydd mest for elevene på skolen. Yvonne og Ivar Skjulestad har i mange,

mange år tatt imot skoleklasser for å la barna delta i gårdsarbeid og dyrestell. Ivar viste sin utpregede sterke side til å lære seg navn på alle elevene i en klasse i den korte samlingen om morgenen. Vi fikk alltid servert kakao i spisepausen. Oldefar til Yvonne, Halvard Torgersen fra Gaustad gård i Bærum, kjøpte Berger i 1879. Han bygde hus og veier og vannledninger, anla stor frukthage, gartneri, drivhus med roser.

Berger husholdningsskole ca. 1916. Foto: Forbech / Asker bibliotek.

Han var ordfører i Asker, han var lokalhistoriker, han skrev «Askerboka». Kona Fredrikke opprettet husmorskole på gården. For sitt arbeid ble hun tildelt medalje fra Norges vel.

Eldfrid Hovden.

Kilder:

- Asker og Bærum historielag. (1977). *Stedsnavn i Asker og Bærum* (Faks. utg. 19, Skrift (Asker og Bærum historielag)). Asker: Asker og Bærum historielag.
- Bakken, T., Braanaas, K., & Asker og Bærums budstikke. (2008). *Budstikkas store Asker og Bærum-leksikon*. Oslo: Kunnskapsforl.

- Bjercke, G. (2012). *Billingsstad før og nå : Billingsstad vel 90 år 1922-2012*. Billingsstad: Billingsstad vel.
- Borgen, P. (2006). *Asker og Bærum leksikon*. Drammen: Forlaget for by- og bygdehistorie.
- Gundersrud, O. (2012). *Fra hav til hager : Billingsstads historie*. Billingsstad: [O. Gundersrud].
- Internett
- Mamen, H., & Kildahl, K. (1992). *Det var en gang - på våre kanter : [1] : Holmen, Landøya, Nesbru, Billingsstad, Slependen, Nesøya, Brønnøya, Langåra* (Vol. [1]). Hvalstad: K. Kildahl.
- Nilsen, K., & Asker og Bærum historielag. (1986). *Vest for byen : 6* (Vol. 24-27, Skrift / Asker og Bærum historielag). Asker: Historielaget.
- Torgersen, H. (1917). *Asker : Bidrag til bygdens gaardshistorie*. Kristiania: Grøndahl.
- Stemshaug, O., & Sandnes, J. (1997). *Norsk stadnamnleksikon* (4. utg. ed.). Oslo: Samlaget.